

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 314

Parasjat Chajjei Sara

27 Chesjwan 5769
13/14 november 2009

Overzicht parasjat Chajjei Sara (Genesis 23:1-25:18)

Sara, de moeder van het Joodse volk, overlijdt op de leeftijd van 127 jaar. Na om haar te hebben gerouwd wil Avraham haar begraven in de Spelonk van Machpela. Daar dit de begraafplaats is van Adam en Chava, betaalt Avraham aan de eigenaar van de grond, Efron de Chittiet, daar een exorbitant bedrag voor. Avraham zendt zijn trouwe dienaar Eliëzer erop uit om een geschikte vrouw te zoeken voor zijn zoon Jitschak, en hij laat hem zweren dat hij een vrouw kiest uit de familie van Avraham. Eliëzer reist naar Aram Naharajim en bidt om een teken. Prompt verschijnt Rivka. Eliëzer vraagt haar om water. Zij geeft niet alleen hem water, maar schept zelfs water voor alle tien zijn dorstige kamelen. Deze extreme goedheid kenmerkt haar als de juiste vrouw voor Jitschak en een geschikte moeder voor het Joodse volk. Onderhandelingen met Rivka's vader en haar broer Lavan leveren als resultaat op dat Rivka met Eliëzer meegaat en die brengt haar naar zijn meester Jitschak. Jitschak brengt haar naar de tent van zijn moeder Sara, trouwt haar en heeft haar lief. Daarmee wordt hij getroost met het verlies van zijn moeder. Avraham trouwt opnieuw met Hagar, die een nieuwe naam heeft gekregen: Ketoera, om aan te tonen dat zij haar leven gebeterd heeft. Zes kinderen krijgen zij samen. Nadat Avraham hen geschenken gegeven heeft, zendt hij hen naar het Oosten. Avraham overlijdt op de leeftijd van 175 jaar en wordt begraven naast Sara in de Spelonk van Machpela.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

Hoogtepunten van Haftara Parasjat Chajjei Sara: I Melachiem 1:1-31

Koning David wijst Sjlo mo aan als zijn opvolger

Het verhaal: Ten gevolge van het feit dat hij een hoek van de jas van Koning Sjaeol heeft afgesneden, voelt Koning David altijd de koude in zijn botten. De Haftara begint met het verhaal dat een knap jong meisje, Awisjag genaamd, bij Koning David gebracht wordt, om hem te verwarmen, wanneer hij oud is. Hij was al getrouwd met het maximum aantal vrouwen dat hij kon hebben, achttien, dus Awisjag diende alleen maar om hem te verwarmen, en niet om zijn vrouw te worden. Eén van de zonen van Koning David, Adoniahoe roept zichzelf tot koning uit, en probeert de troon te grijpen. Echter, Sjlo mo, Adoniahoe's jongere broer moest de nieuwe koning worden. Eén van de vrouwen van Koning David, Koningin Batsjewa en de Profeet Nathan, bespreken de poging van Adoniahoe om koning te worden. Zij besluiten dat Batsjewa het onder de aandacht van Koning David zal brengen. Dat doet Batsjewa en herinnert Koning David eraan dat hij haar beloofd heeft dat haar zoon Sjlo mo de troonopvolger zal zijn. Na Batsjewa komt de Profeet Nathan bij de koning en bevestigt haar woorden. Koning David neemt maatregelen en installeert Sjlo mo als de volgende Koning van Israël.

Het verband tussen de Haftara en de parasja

In de parasja van deze week lezen wij over de hoge leeftijd van Avraham, en zijn zorg voor zijn geestelijke troonopvolger, zijn zoon Jitschak. De Haftara spreekt over de hoge leeftijd van Koning David en diens zorg voor zijn geestelijke (en daadwerkelijke) troonopvolging door zijn zoon Sjlo mo.

Les van de week van de Haftara

Betreffende geestelijke aangelegenheden moet iemand niet afhankelijk zijn van de verdiensten van zijn ouders om hem/haar door het leven te leiden. Iedereen moet zich bewust zijn van het feit dat hij/zij een eigen verantwoordelijkheid heeft, waarvoor hij rekening en verantwoording zal moeten afleggen. Daarom moet iedereen leven alsof hij zijn eigen „geestelijke bankrekening” heeft, waar hij zijn „stortingen” doet, wanneer hij een goede geestelijk daad verricht.

Periode: Deze gebeurtenis vond plaats in het Hebreeuwse jaar 2924 (866 vGJ), in Jeruzalem.

Inzicht in Parasjat Chajjei Sara 5770

Door Rabbi A. Leib Scheinbaum

„Geef mij een begraafplaats in eigendom bij jullie” (23:4)

De Tora besteedt een behoorlijke hoeveelheid ruimte aan de uiterste zorgvuldigheid die Avraham Avinoe besteedde om een passende begraafplaats voor Sara Imanoe te vinden. Geen uitgave was hem te groot om de juiste plaats te vinden. Dit leert ons dat de ziel van een overledene boven het graf zweeft. Daarom is het passend om een geschikte plaats te vinden voor de *nesjama* – de ziel. HaRav Moshe Shternbuch, *Shlita* verklaart dat dit betekent dat men iemand die spiritueel deficiënt was, niet mag begraven naast een vroom en rechtschapen iemand.

Toen Rav Shternbuch voor de eerste keer in Zuid-Afrika aankwam om daar de positie van Rabbijn in te nemen, was hij verbaasd te vernemen dat er geen aparte plaats was waar de *sjomrei Sjabbat* – konden begraven worden – mensen die Sjabbat houden. Iedereen werd naast elkaar begraven, ongeacht zijn niveau van inachtneming van de mitzwot. Die Sjabbat sprak Rav Shternbuch in sjoel en legde juit dat het verboden is volgens de Joodse wet dat een Jood die Sjabbat houdt, begraven wordt naast iemand die geen Sjabbat gehouden heeft.

Het valt te begrijpen dat toen de woorden van deze toespraak naar buiten bekend werden, de stad in rep en roer was. „Hoe durft hij zo iets te zeggen? Is het niet al erg genoeg dat er geen harmonie is tussen de Joden als ze leven! Moeten ze dan ook nog na hun dood van elkaar worden gescheiden?” Dit ging zover, dat sommige mensen een actie begonnen om de benoeming van Rav Shternbuch te herzien. Redactionele artikelen in de liberale pers verklaarden dat Zuid-Afrika niet de plaats was voor godsdienstige fanatici.

Rav Shternbuch kondigde vervolgens aan dat hij de gemeenschap uitnodigde naar zijn sjoel te komen, waar hij in het openbaar het onderwerp nader zou toelichten. De sjoel was propvol, toen een grote menigte kwam horen wat de beroemde rav te zeggen had.

Rav Shternbuch beklom de kathedraal en begon: „Wanneer iemand deze wereld verlaat, stijgt zijn ziel op naar het Hemelse Tribunaal voor de uiteindelijke rechtspraak. Men wordt dan gevraagd waarom men geen Sjabbat gehouden heeft. Het antwoord zal dan bijvoorbeeld zijn dat het moeilijk is om in Zuid-Afrika Sjabbat te houden. Als het Tribunaal dit hoort, zullen zij wijzen op de ziel van degene die naast jou begraven ligt en dan zullen ze vragen: ‘Waarom was je buurman wel in staat Sjabbat te houden? Hij woonde ook in Zuid-Afrika.’

Zie je, wanneer iemand die geen mitzwot hield begraven wordt naast iemand die dat wel deed, kan dat als een aanklacht tegen hem gebruikt worden. Hij heeft dan geen excuus meer dat hij zich niet aan de Joodse wetten hield. Wanneer men begraven is in een gebied waar de levensstijl van zijn burens overeen komt met die van hemzelf, dan kan hij misschien een rechtvaardiging vinden voor het feit dat hij geen Sjabbat hield.”

Plotseling verhief Rav Shternbuch zijn stem en verklaarde: „Ik ben hier gekomen om jullie te helpen, maar jullie proberen mij te hekelen! Het is voor jullie uiteindelijk bestwil dat ik melding maakte van de halacha, dat degenen die de mitzwot niet in acht nemen, begraven horen te worden naast diegenen die er een gelijk niveau van inachtneming op na hielden.”

We realiseren ons niet, schrijft Rav Shternbuch, dat degenen die de middelen hebben om een graf te kopen naast grote en vrome Joden, en daar gebruik van maken, een ernstige vergissing maken. Men hoort begraven te worden naast zijn eigen soort, naast mensen die op dezelfde manier geleefd hebben als hij deed. Dat is de reden waarom Avraham een lofrede hield voor Sara, zodat de mensen een idee zouden krijgen van haar bijzonderheid. Ze zouden dan begrijpen waarom haar graf moest liggen op een stuk grond dat uniek en geacht was, zoals de Me'arat haMachpela.

Avraham de diplomaat

Nadat de Bnei Chet Avraham beloofd hadden dat niemand hem zou verhinderen zijn dode te begraven, waarom, vraagt de Chofetz Chaim, vond Avraham het dan nog nodig specifiek Efron te vragen?

Avraham, antwoordt hij, was een schrander mens, die precies wist met wie hij te maken had. Zolang als de belofte niet meer was dan een belofte van de gemeenschap, was het niets waard, want ieder zou zich achter een ander verschuilen. Hij wist dat de enige manier dat de belofte gehandhaafd zou worden, was door de eigenaar aan te wijzen en de verantwoordelijkheid op hem te schuiven (en dat deed hij heel subtiel in het openbaar, in aanwezigheid van alle inwoners van de stad, die zojuist hadden verzekerd dat niemand hem zou hinderen zijn dode te begraven, zodat Efron geen kans kreeg om op zijn woord terug te komen).

Dieper inzicht in Parasjat Chajjei Sara 5770

De tent van Sara Imanoe

Uit Sjeem MiSjmoeël

Deze *Sidra* houdt zich hoofdzakelijk bezig met het verhaal over hoe Rivka (Rebecca) Jitschaks vrouw werd. Eliëzer, de bediende van Avraham, ging naar Aram Naharajiem en in een serie van opmerkelijke, door G-d gestuurde gebeurtenissen vindt hij Rivka als de ideale partner voor de zoon van zijn meester. Na met Rivka's familie te hebben onderhandeld, keert Eliëzer met haar naar huis terug en nadat Jitschak haar heeft ontmoet en nadat Eliëzer de merkwaardige belevenissen, die hem op zijn reis zijn overkomen, beschreven heeft, vertelt de Tora ons:

Jitschak bracht haar naar de tent van Sara, zijn moeder, en hij nam zich Rivka tot vrouw en hij beminde haar en zo troostte Jitschak zich over zijn moeder.

(*Bereisjiet* 24:67)

Jitschak bracht haar naar de tent – Dat wil zeggen, ze werd de gelijke van Sara, zijn moeder, en in sommige opzichten was zij zijn moeder Sara. Want toen Sara nog leefde brandde er een lamp van *erev Sjabbat* tot *erev Sjabbat*, rustte er een beracha op het deeg en hing er een wolk boven de tent. Toen zij stierf verdwenen deze dingen, maar toen Rivka kwam, keerde het allemaal terug.

(*Rasji*)

We mogen aannemen dat Sara's tent de typische Joodse woning was. Het past ons daarom om te proberen volledig te begrijpen wat de eigenschappen waren die onze Geleerden eraan toeschrijven.

De Avot en het Misjkan

De *Ramban* geeft ons de volgende beschrijving van de gebeurtenissen in *Sefer Sjemot*:

...Toen *klal Jisraël* naar Har Sinai kwam en het Misjkan bouwde, keerde G-d terug en rustte Zijn *Sjechina* te midden van hen. In dat stadium keerden zij terug tot de grootheid van de *Avot*, die leefden in een staat van nabijheid tot G-d, wanneer Zijn aanwezigheid op hun woningen rustte.

(*Ramban*, Inleiding tot *Sefer Sjemot*)

De *Ramban* legt uit dat terwijl *Sefer Bereisjiet* de levens van de *Avot* beschrijft, die het vervoermiddel waren van G-d – het voertuig waardoor Zijn aanwezigheid in de wereld kenbaar werd – *Sefer Sjemot* beschrijft hoe *klal Jisraël* hetzelfde doel bereikte, maar op een *nationaal* niveau. Dit werd bereikt door middel van het Misjkan, hetgeen „woning” betekent. Inderdaad, merkt *Ramban* op, *Sefer Sjemot* eindigt met de heerlijkheid van G-d die het Misjkan vult, een passend einde voor een boek, dat correspondeert met de levens van de *Avot* – zei het op een gemeenschapsniveau.

De Tora-literatuur beschrijft drie bovennatuurlijke verschijnselen die in het Misjkan aanwezig waren:

Eerst was daar het *neer hamaärvie* – de meest westelijke lamp van de Menora, die onafgebroken brandde. Op onverklaarbare wijze brandde hij veel langer dan alle andere zes lampen. En al die andere lampen werden dan ook daaraan aangestoken (*Sjabbat* 22b).

Ten tweede de *lechem paniem* – de twaalf broden die op de Gouden Tafel in het Misjkan gelegd werden en die de hele week warm en vers bleven en die nog even lekker waren wanneer ze daar voor de consumptie van de *kohaniem* verwijderd werden, een week nadat ze daar op de tafel waren neergelegd (zie *Wajjikra* 24:5-9 en *Wajjikra Rabba* 32:3). Bovendien rustte er een speciale beracha op het brood, die de *kohen*, die daar maar een klein beetje van at, in staat stelde zich verzadigd te voelen (*Rabbeinoe Bachja*, *Wajjikra* 24:7).

Ten derde, de G-ddelijke Wolk rustte op het Misjkan (zie *Sjemot* 40:38, waar de komst van de Wolk beschreven wordt bij de voltooiing van het Misjkan).

Een vergelijking van de wonderen

We kunnen een opmerkelijke overeenkomst zien tussen de wonderen in de tent van Sara en die welke gezien werden in het Misjkan. Het licht dat brandde van *erev Sjabbat* tot *erev Sjabbat* toont de kwaliteit aan van de *Sjabbat*, die de *Avot* ervoeren en hoe zij in staat waren zijn spirituele invloed de hele week te doen doorwerken. Het licht symboliseert de *kedoesja* van *Sjabbat*, die hun leven iedere vrijdag binnentrad. Maar wanneer *Sjabbat* was afgelopen, bleef deze *kedoesja* bij hen tot de volgende *Sjabbat*. Wanneer de nieuwe

spirituele invloed van de volgende Sjabbat arriveerde, dan waren zij in staat die toe te voegen aan de spirituele groei van de afgelopen week. Zo gingen zij verder, iedere week hun geestelijk niveau verhogend. Dit is te vergelijken met het *neer hamaärvie* in het Misjkan, dat bleef branden, wanneer al de andere lichten al uitgedoofd waren. De lichten voor de nieuwe dag werden aangestoken van dit *neer*, waarbij het licht van de vorige dag werd toegevoegd aan het licht van de volgende dag. Opnieuw, dit symboliseert de stijging op de spirituele ladder, die iedere dag niet onderaan de ladder begon, maar op de plaats waar men de vorige dag gestopt was.

Het *Lechem hapaniem* – de Toonbroden – die een hele week warm bleven en die degene die daar een klein beetje van at reeds verzadigde, symboliseerde G-ds capaciteit om de hele wereld van voedsel te voorzien en die te verzadigen (zie *Zohar Hakadosj* 1:88b en 2:154b-155a). Dit is wat er bedoeld wordt, als er staat dat het brood nooit afkoelde: het brood was voortdurend *levend* met G-ddelijke invloed, gereed om uit te spreiden en om iedereen te voorzien. Dit brood verschilde totaal van ieder ander natuurlijk voorwerp, want wanneer het eenmaal de G-ddelijke beracha had verkregen, bleef het voor altijd doordrenkt van bovennatuurlijke krachten. Deze *beracha* was aanwezig in het Misjkan wanneer Israël ieder moment zijn plichten vervulde met hernieuwd enthousiasme, waarbij het de continue stroom van het G-ddelijke koesterde dat er te allen tijde uitstroomde. Dit kenmerkte de aard van Sara's leven: haar dienst aan Hasjem werd nooit een sleur, daar zij bij iedere gelegenheid nieuwe mogelijkheden apprecieerde voor haar dienst. Vandaar dat de beracha op haar deeg rustte, zowel als op dat van het Misjkan.

Ten slotte was de G-ddelijke Wolk die op het Misjkan rustte een teken voor *klal Jisraël* dat G-d met hen was in bijna voelbare betekenis. Het lijkt redelijk voor ons om te suggereren dat het dezelfde G-ddelijke aanwezigheid was die steeds boven Sara's tent hing.

De tent van Sara Imanoe was inderdaad een tehuis voor de *Sjechina*, een microkosmos van het grote Misjkan dat haar zou opvolgen. Mogen we het verdienen om deze beracha in onze woningen te krijgen!

Chassidisch inzicht in Parasjat Chajjei Sara

Chajjei Sara betekent 'het leven van Sara' – een naam die, zo lijkt het, niet past voor een parasja waarin de gebeurtenissen verteld worden die plaatsvonden *na* het overlijden van Sara. Hoe weerspiegelt deze naam het thema van de parasja?

Onze Geleerden leren dat Sara stierf toen zij hoorde dat haar zoon bijna geslacht was bij de *Akeida* (zie *Rasji* op 32:2). Hoe is het mogelijk dat Sara niet de *Akeida* kon verdragen, terwijl Avraham dat wel kon?

Dit weerspiegelt het verschil in levensinstelling tussen Avraham en Sara. Avraham was bereid zijn zoon te slachten, en dat voerde hij met vreugde uit, want hij wist dat dit G-ds wil was. Hij was tevreden met een spiritualiteit die van iemand vereist dat hij de wereld buitensluit, een vlucht van het normale bestaan.

Sara daarentegen kon niet leven met dat idee, daar zij erop gericht was G-d in *deze* wereld te dienen. Voor wat Sara betreft moest Jitschaks ziel in zijn lichaam blijven, zodat hij *deze wereld* een betere, heiligere plaats zou kunnen maken.

Dus Sara's doel in het leven werd het meest passend tot uitdrukking gebracht door de gebeurtenissen in deze parasja, wanneer twee fundamentele elementen van het Joodse volk voor de eerste keer in *de wereld* gerealiseerd worden:

a) *Het Joodse Volk*. Jitschak – de eerste persoon die als Jood geboren werd – huwt Rivka, die past bij zijn ethisch en spiritueel kaliber; een vrouw die een passende vervanging is voor Sara als moeder van Israël.

b) *Het Joodse Land*. In onze parasja lezen we hoe Avraham het eerste stukje grond koopt in het Land Israël, dat nu openlijk en onbetwistbaar in Joods eigendom was. Dit was de eerste keer dat *in de wereld* het Joodse recht op het Land Israël tot uitdrukking gebracht werd.

Dus ondanks dat onze parasja gebeurtenissen beschrijft die plaatsvonden na het overlijden van Sara, wordt hij niettemin „het leven van Sara” genoemd, want we lezen erin hoe Sara's ware doel in het leven begint vervuld te worden: het begin van het Joodse volk en hun land, hier in de fysieke wereld.

(Gebaseerd op *Sichat Sjabbat Parasjat Chajjei Sara* 5748)

MISJNA VAN DE WEEK

PEA – HOOFDSTUK ZES

Misjna 6:9

סָאָה תְּבוּאָה עֶקוּרָה וְסָאָה שְׂאִינָה עֶקוּרָה, וְכֵן בְּאֵילָן, וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאָתִים, אֶלָּא שֶׁל עֲנִיִּים הֵם. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, אִם בָּאת רְשׁוּת הָעֵנִי בְּאִמְצָע, אֵינָן מִצְטָרְפִין, וְאִם לָאוּ, הֲרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין:

Een *sea* gemaaid graan en een *sea* ongemaaid¹ [graan], en ook een boom², knoflook en uien³ tellen niet samen voor twee *sea*, maar zij zijn voor de armen. Rabbi José zegt: wanneer iets dat van de arme is, ertussen komt,⁴ telt het niet samen, maar zo niet, dan tellen ze samen.

Aantekeningen bij Misjna 6:9

1. **Gemaaid** – Los en niet meer verbonden met de grond telt niet samen met wat nog wel verbonden is met de grond en nog niet afgemaaid is voor twee *sea*, want dan zou het geen *sjichecha* zijn, maar als het vergeten was, is het wel *sjichecha*. Dat geldt alleen als beide vergeten zijn, want als men alleen het gemaaide vergeten was en niet het ongemaaide, redt het ongemaaide het gemaaide graan [zoals in de vorige Misjna geleerd wordt. Daarom heeft deze misjna het speciaal over het geval dat zowel het gemaaide als het ongemaaide vergeten is]. (RAV)
2. **En ook een boom** – Als men een *sea* geplukte vruchten vergeten is en een *sea* ongeplukte vruchten, dan worden zij niet samen geteld, maar zijn *sjichecha*. (RAV)
3. **Knoflook en uien** – Een *sea* ongerooid knoflook en een *sea* ongerooid uien worden niet samengeteld tot twee *sea* ongeplukt. Zo ook een *sea* gerooid knoflook en een *sea* ongerooid knoflook en ook een *sea* gerooid uien en een *sea* ongerooid uien, worden niet samen geteld. (RAV)
4. **Wanneer er iets tussenkomt** – Bijvoorbeeld als er *leket* ligt tussen de ene *sea* en de andere *sea* en ook in een wijngaard, wanneer er iets ligt tussen de ene *sea* en de andere *sea* [dan worden de beide *sea*'s niet samen geteld en zij zijn dus voor de armen]. Maar dit is niet het geval bij vruchtbomen, die niet vallen onder de voorschriften van *leket* en *peret* zodat de rechten van de arme er niet tussen kan komen [daar worden twee *sea* wel samen geteld]. De halacha is niet volgens Rabbi José. (RAV) [Tosafot Jom Tov vraagt waarom *pea*, dat wel op vruchtbomen van toepassing is, niet tussen de *sea*'s kan interveniëren. Het antwoord is dat de arme er geen recht op heeft, zolang de eigenaar het geen „*pea*” verklaard heeft. En dat zal hij hier niet doen, want dat zou tot zijn nadeel zijn].

Misjna 6:10

תְּבוּאָה שְׁנִתְּנָה לְשַׁחַת אוּ לְאֶלְמָה, וְכֵן בְּאֶגְדֵי הַשּׁוּם, וְאֶגְדוֹת הַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, אֵין לְהֵן שְׂכָחָה. וְכֵל הַטְּמוּנִים בְּאֶרֶץ, כְּגוֹן הַלוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֵין לְהֵם שְׂכָחָה. וְחֻכְמִים אֲמָרִים, יֵשׁ לְהֵם שְׂכָחָה:

Graan dat gegeven werd¹ voor hooi² of voor schoven³, en ook bundels knoflook⁴ en bundels uien⁵, heeft geen *sjichecha*. En alles wat in de aarde verborgen is, zoals lof, knoflook en uien, daarvan zegt Rabbi Jehoeda dat zij geen *sjichecha*⁶ hebben, maar de Geleerden zeggen dat ze wel *sjichecha*⁷ hebben.

Aantekeningen bij Misjna 6:10

1. Dat gemaaid werd.
2. **Dat gegeven werd voor hooi** – Dat gemaaid werd terwijl het nog te vochtig was om het aan het vee te voeren. (RAV) [Het werd gemaaid om als veevoer te gebruiken].
3. **Voor schoven** – Het werd afgemaaid om er andere schoven mee samen te binden. (RAV)
4. **Bundels knoflook** – Knoflook die gerooid werd om andere bundels knoflook mee samen te binden. (RAV)
5. **En bundels uien** – Wanneer men die vergeten is, is het geen *sjichecha*, want het is de gewoonte van knoflook en uien om daar kleine bundels van te maken en dan keert men terug en bindt vijf of zes van die kleine bundels samen tot een grote bundel en van deze kleine bundels wordt gezegd dat zij geen *sjichecha* zijn, omdat men ze tot een schoof samenbindt en het werk dus nog niet klaar is. (RAV) [En ook de grote bundels zijn geen *sjichecha*, want ze worden in de schuur te drogen gelegd en dan weer uit elkaar gehaald]
6. **Rabbi Jehoeda zegt dat ze geen *sjichecha* hebben** – Dit geldt voor alles dat verborgen is [in de grond], want er staat geschreven „als je op je veld een schoof vergeten hebt”. Wat betekent „op je veld”? Wat open is, niet wat verborgen is (RAV).
7. **Maar de Geleerden zeggen dat ze wel *sjichecha* hebben** – Want er staat geschreven: „Wanneer je je oogst maait in het veld”. „Je oogst” betekent wat open is, en „in het veld” betekent ook wat open is. Dit is een voorbeeld van een beperking die volgt op een beperking en de algemene regel is, dat een beperking die volgt op een beperking, bedoeld is om de reikwijdte van de wet uit te breiden. Daartoe hoort alles wat verborgen is. De halacha is volgens Rabbi Jehoeda (RAV).

Vit de Babylonische Talmoed

De belangrijkste onderwerpen van Traktaat Sjabbat 16

Daf 16a

Voorwerpen die *toema* kunnen aannemen

Onze daf houdt zich bezig met de verordening van de Geleerden, dat glazen voorwerpen *toema* kunnen aannemen (onrein kunnen worden).

Om deze verordening te begrijpen, zullen wij eerst wat nader toelichting geven op de halachot van *toema*.

Aardewerken voorwerpen kunnen onrein worden en nadat zij onrein zijn geworden, maken zij het voedsel dat er zich in bevindt, ook onrein. Het bijzondere van een aardewerken voorwerp is, dat het alleen van binnen *toema* kan aannemen en afgeven. Dat wil zeggen, dat als iets dat onrein is, zich bevindt binnen de ruimte van het aardewerken voorwerp, dan wordt dat aardewerken voorwerp ook *tamee*, onafhankelijk of het onreine voorwerp de binnenwand van het aardewerken voorwerp aanraakt of niet. En ook omgekeerd, als een rein voorwerp binnen de ruimte van een onrein aardewerken voorwerp hangt, wordt het *tamee*. Echter een aardewerken voorwerp wordt niet *tamee* en kan geen ander voorwerp *tamee* maken door aanraking met de buitenwand van het aardewerken voorwerp.

Een **houten voorwerp** kan *tamee* worden en kan dan iets anders alleen door aanraking *tamee* maken, zowel door aanraking met de buitenwand als met de binenwand.

Een **metalen voorwerp** heeft dezelfde regels als een houten voorwerp, op één verschil na: een vlak houten voorwerp, dat niets kan bevatten, kan geen *toema* aannemen, maar eenzelfde voorwerp van metaal kan wel onrein worden.

De Geleerden hebben bepaald dat ook glazen voorwerpen *toema* kunnen aannemen, hoewel zij volgens Tora niet onrein kunnen worden. Ze hebben glazen voorwerpen gelijk gesteld met aardewerken voorwerpen, met nog een extra verzwaring, namelijk dat zij, in tegenstelling tot aardewerken voorwerpen, ook via hun buitenwand onrein kunnen worden, want omdat glas doorzichtig is, is niet altijd goed te zien of iets het glazen voorwerp van binnen of van buiten heeft aangeraakt.

De reden van het voorschrift is de grote gelijkenis tussen een aardewerken en een glazen voorwerp. Beide worden gemaakt uit zand.

Daf 16b

De *Takanot* van Sjim'on ben Sjetach

De *Tanna* Sjim'on ben Sjetach stelde de *ketoeba* (het huwelijkscontract) in voor de vrouw. Met de instelling van de *ketoeba* werden alle bezittingen van de echtgenoot bezwaard, als borg voor de *ketoeba* in geval van echtscheiding of overlijden van de echtgenoot, zodat de *ketoeba* daarvan geïnt kon worden. Zo was het niet zo makkelijk om zijn vrouw te scheiden. Vóór deze instelling verbond de echtgenoot slechts een enkel voorwerp van zijn bezittingen aan de *ketoeba* en dan kon de vrouw alleen daarvan het bedrag dat op haar *ketoeba* vermeld stond, innen.

Hernieuwde *toema*

Voorts maakte Sjim'on ben Sjetach nog een verordening, met betrekking tot metalen voorwerpen die onrein geworden waren.

Wanneer een *tamee* voorwerp breekt, houdt het op *tamee* te zijn. Wanneer men van de stukken weer een nieuw voorwerp maakt, dan keert volgens Tora de *toema* niet terug, maar blijft het voorwerp *tahor* (rein). Sjim'on ben Sjetach stelde in, dat het nieuwe voorwerp de oude *toema* weer aanneemt.

De reden voor dit voorschrift werd ingegeven uit vrees dat men anders tot vergissingen zou komen in geval van *toemat meet* (de onreinheid van een dode). Het hele reinigingsproces met het ontzondigingswater van iemand die onrein geworden is door aanraking met een dode, duurt zeven dagen. Dit geldt zowel voor een mens als een voorwerp. Sjim'on ben Sjetach overwoog, dat het de gewoonte was van mensen die een voorwerp bezaten dat onrein geworden was, om in dat voorwerp een gat te maken, waarmee het voorwerp niet meer in de categorie van „gebruiksvoorwerpen” thuishoorde, want het was onbruikbaar geworden. En zo raakten zij de *toema* kwijt. Daarna repareerden zij het voorwerp weer door het gat dicht te solderen. Zo verkortte men de reinigingsprocedure aanzienlijk. De Rabbijnen hadden hier bezwaar tegen, want zij vreesden dat daarmee de procedure met het ontzondigingswater in onbruik zou geraken of dat men zou denken dat ook na *tewila* (onderdompeling in een *mikwe*) het onrein geworden voorwerp onmiddellijk weer rein en dus bruikbaar zou zijn (terwijl men dan moet wachten tot na nacht). Daarom zeiden de Geleerden: deze gebroken

en gerepareerde voorwerpen keren terug tot hun oude onreine status.

De Gemara vertelt in dit verband een gebeurtenis die plaatsvond tijdens een feest dat gegeven werd door Koningin Sjel Zion, de zuster van Sjim'on ben Sjetach, die na de dood van haar echtgenoot, Koning Janai, tien jaar geregeerd heeft. Tijdens dat huwelijksfeest voor haar zoon werd al het tafelgerei *tamee*. Zij maakte ze onbruikbaar, door er een gat in te laten maken, waarna zij de gaten weer liet dicht solderen, zodat het als nieuwe voorwerpen werden. De Geleerden verklaarden de voorwerpen echter *tamee* volgens de *takana* van Sjim'on ben Sjetach.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

Hoofdstuk 3: De kleding en het gedrag van de mens (vervolg)

Een linkshandige

8. Iemand die linkshandig is en zijn tefillien op zijn rechter arm legt [de arm die voor hem eigenlijk zijn „linker”, zwakke arm is] die knoopt eerst rechts dicht en daarna links.¹⁰

Het verbod om de gewoonten van de heidenen over te nemen

9. Men mag de levenswijze en gewoonten van de heidenen niet overnemen of op hen proberen te lijken, bijv. in de kleding of haardracht en dergelijke. Want er is gezegd [Wajjikra 20:23]: *Je zult je niet gedragen naar de gebruiken van het volk*. Tevens is er gezegd [Wajjikra 18:3]: *Hun levensgewoonten zul je niet navolgen*. En er is gezegd [Dewariem 12:30]: *pas er voor op, dat je niet door hen verstrikt raakt* [en hun voorbeeld gaat volgen]. Men mag geen kleren dragen die zij in het bijzonder dragen om er mee te pronken, bijv. koninklijke kleding. De Talmoed zegt [Sanhedrin 74b]: het is een Jood verboden te lijken op een heiden zelfs met betrekking tot schoenveters. Als bijv. hun manier van vastknopen zo is en de gewoonte van een Jood anders of als het hun gewoonte is om rode schoenveters te gebruiken en bij de Joden zwarte (omdat zwart duidt op bescheidenheid, nederigheid en ingetogenheid) dan mag een Jood zijn gewoonte niet veranderen om hem te imiteren. Hieruit behoort een ieder, overeenkomstig de plaats en tijd waarin hij leeft, te leren hoe men dient te handelen. Maar als de kleren van de heiden niet uitdagend, onbeschaamd of arrogant zijn, dan is er geen bezwaar.¹¹ Een kledingstuk, waarmee men zich trots en onbescheiden kan kleden, mag een Jood niet namaken. De kleding van een Jood moet zo gemaakt zijn, dat men er nederig en bescheiden uitziet. Zo zegt men in *Sifré* [Dewariem 12:0 en *Jalkoet Sjim'oni* 885] „U zult niet zeggen ‘aangezien zij in paarsrood gekleed gaan, zal ik mij ook paarsrood kleden. Aangezien zij met helmen op (d.w.z met een wapenuitrusting) uitgaan, daarom zal ik ook met een helm op uitgaan’. Want dat zijn dingen van verwaandheid en trots. Dat zijn niet de eigenschappen van Ja'akov [het Joodse volk]. Hun [Joodse] levenswijze is om nederig en bescheiden te zijn en niet op te kijken naar trotse mensen”. En zo ook zal een Jood geen enkele gewoonte of wet van de niet-Joden overnemen als daar, al is het maar een spootje, verdenking aan vast zit dat het verband houdt met afgodendienst.

Tosefot op *Avoda Zara* 11a schrijft dat het verbod om er uit te zien als de niet-Joden alleen geldt voor die kleding en haardracht e.d. die dienen voor afgodendienst of wanneer ze dienen voor ijdelheid en flauwekul, maar wanneer het alleen is voor „het mooi” is het toegestaan. Echter de *Rema* schrijft dat ook kleding e.d. die uitdagend en onbeschaamd is, zoals rode kleding, niet is toegestaan. Daaronder valt ook mode die opvalt door kleur of vorm, en daardoor de aandacht trekt.

10. Men behoort geen dure kleren aan te trekken. Dit kan er immers toe leiden dat de mens trots wordt. Maar ook moet men geen al te goedkope of vuile kleren dragen, zodat men zich niet bij de mensen verachtelijk maakt.¹² Maar men behoort gewone, middelmatig geprijsde en schone kleren te dragen.¹³ Men moet zich kleden in kleding die ter plaatse als netjes en beschaafd geldt.¹⁴

Het verbod om zich te scheren

9. Een Jood moet zich niet scheren of zijn hoofdhaar laten groeien, zoals heidenen dat doen, maar hij moet er anders dan hen uitzien, in zijn kleding, in zijn spreken en in zijn overige handelingen, net zoals hij van hen verschilt in zijn kennis en in zijn opvattingen. Zo zegt de Tora [Wajjikra 20:26]: *Ik heb jullie afgezonderd van de volkeren*.¹⁵

De *Chatam Sofeer* schrijft in zijn responsa [*O.Ch.* 149] dat in tijden van Jodenvervolging de geleerden toestonden dat Joden zich scheerden en zich niet onderscheidden van niet-Joden, om daarmee te voorkomen dat zij op reis zouden worden lastig gevallen.¹⁶

Bronnen van de Halacha: **1.** *Igrot Moshé*, J.D. dl. 1, hfd. 81. **2.** Zie *Rambam*, *Hilchot De'ot* 5:9. **3.** KSA 3:3. **4.** *Artsot Hachaiem* hfd. 2. **5.** KSA 3:2. **6.** 'Am kelavie 268.